

Pospíšil, Ivo

Čtvrtý kongres českých slavistů

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 3, pp. 35-37

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128980>

Access Date: 13. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

slzu v pohnutej a požechnanej chvíli. Zapája do nej všetky zložky osobnosti: otvorenosť aj zdržanlivosť, lebo nie vždy a ochotne, najmä na verejnosti, prejavujeme svoje city“ (s. 59). Nečudo, že J. Jurčo prišiel k záveru, že básnik S. Makara vniesol do svojich básní „citovú drieň, prelievajúcu sa zo slova do slova, z verša do verša, zo slohy do slohy a z nich do celej básne“ (76), že jeho poézia „má všetky atribúty, ktorými má disponovať čitateľná a čitateľa obohacujúca báseň. Z každej cítiť básnikovu úprimnú lásku nielen k sebe, k svojim básnickým výtvorom, k svojej práci, k osobným záľubám a potrebám“ (77). Podľa neho Makarova poézia „v súčasnosti vyplňa tie priestory v našom živote, ktorých absenciu bolestivo pociťujeme: čisté vzťahy, skromnosť, úprimnosť konania, ale predovšetkým žičlivosť a prajnosť“ (78).

Kniha J. Jurča na nás pôsobí inšpirujúco, vyvoláva celý rád otázok, inokedy aj polemických, ako možno pristupovať k poézii vôbec i konkrétne k Makarovej poézii. Je určitým návodom pri rozbere tvorby aj ostatných básnikov.

Michal Roman

Čtvrtý kongres českých slavistů

Ve dnech 13.–14. listopadu 2013 se v Univerzitním centru MU v Telči konal IV. kongres českých slavistů. Město výrazné renesanční architektury se tak po Plzni, Hradci Králové a Olomouci stalo dalším místem setkávání českých a dílem i zahraničních slavistů, které tradičně organizovala Česká asociace slavistů. Ta tímto kongresem vzpomněla svého založení počátkem roku 2005 ve staroslavné Hlávkově koleji v Praze, jež reflektovalo institucionální i metodologickou krizi české slavistiky z roku 2003 a řízený převrat v Českém komitétu slavistů (to se ještě nevědělo, že se tento způsob stane v našem veřejném životě za čas běžným), jenž se udál v roce lublaňského Mezinárodního kongresu slavistů a byl vlastně spouštěcím mechanismem založení ČAS jako nezávislé stavovské organizace po vzoru jiných, standardních organizací, jež fungují ve standardních evropských a světových demokratických systémech. Stalo se tak v návaznosti na snahy z počátku roku 1990, kdy za vedení Slavomíra Wollmana tehdejší Český komitét slavistů deklaroval perspektivu založení takové organizace, ale k tomu již vinou různých tlaků a zájmů nedošlo. Totéž se stalo i v mezinárodním měřítku, kde Mezinárodní komitét slavistů ustrnul na starých modelech vzniklých v letech studené války, tj. státní reprezentace slavistiky v podobě tzv. státních slavistických delegací, což v jiných vědních oborech nemá pravděpodobně analogii.

Účastníky kongresu přivítal a o těchto peripetiích na samém počátku jednání hovořil autor této zprávy v roli předsedy České asociace slavistů. Přitom konstatoval neuspokojivý stav české i mezinárodní slavistiky, jak se jeví v teorii i praxi, především etatismus, směšování vědy a ideologie a prosazování skupinových zájmů. Činnost ČAS a její kongresy představil jako svobodnou, metodologicky a generačně otevřenou alternativu, jež dominuje v standardních evropských státech, jako jsou Německo, Francie apod., což i telčský kongres výrazně potvrdil. Zmínil se také o orgány MKS vyžádaném dopise Slavomíra Wollmana, zakládajícího člena ČAS, Mezinárodnímu komitétu slavistů na podporu ČAS, jenž byl však oslyšen. Vyzval také ke studiu těchto soudobých dějin slavistiky.

Jednání kongresu probíhalo ve dvou sekcích, a to jazyk na straně jedné a historie – kultura – literatura na straně druhé. Jednání bylo věnováno památce a vědeckému odkazu Slavomíra Wollmana (1925–2012), jehož ještě původní, legitimně zvolený Český komitét slavistů v roce 2002 – tedy ještě před jeho odvoláním tehdejšími řediteli Slovanského ústavu z pozice vedoucího redaktora Slavie – zvolil za svého čestného člena na základě jeho zásluh o mezinárodní slavistiku ve funkcích sekretáře a předsedy Českého komitétu slavistů a dlouholetého člena MKS. Několik následujících referátů se týkalo jeho díla a přínosu mezinárodní slavistice.

Kongresu, jenž probíhal pod obecným názvem **Aktuální otázky současné slavistiky**, se zúčastnili především čeští slavisté, ale současně na něj byli pozváni i zástupci mezinárodní slavistiky z dalších desítek zemí (tedy kromě ČR tu byli slavisté ze Srbska, Maďarska, Rumunska, Slovinska, Slovenska, Polska, Francie, Bosny a Hercegoviny, Bulharska a Ruska). Kongresu se fakticky zúčastnilo 50 referujících, další z celkového počtu 61 přihlášených se z vážných důvodů omluvili. Z české strany tu byly zastoupeny Univerzita Palackého (Olomouc), Masarykova univerzita (Brno), Jihočeská univerzita (České Budějovice), Univerzita J. E. Purkyně (Ústí nad Labem), Univerzita Karlova (Praha), Univerzita Tomáše Bati (Zlín), Západočeská univerzita (Plzeň), Univerzita Hradec Králové a Slezská univerzita (Opava); kongresu se také zúčastnili pracovníci dvou ústavů AV ČR. Zahraniční účast představovala univerzitní pracoviště z Budapešti, Bukurešti, Lublaně, Nitry, Bělehradu, Tuzly, Paříže, Toruně, Košic, Bratislavy, Bialsko-Biały, Sofie a Moskvy; byla zde zastoupena i SAV (Bratislava).

Lingvistická sekce se orientovala spíše na lexikologii a frazeologii, jež v posledních 20–30 letech vykazují největší pohyby a dynamický vývoj. Takto byly koncipovány také příspěvky lexikologů a frazeologů Ludmily Stěpanové (Olomouc), Ladislava Vobořila (Olomouc), Snežany Lindové Popović (Bělehrad), Jiřího Gazdy (Brno), Petry Fojtů (Olomouc), Zbyňka Holuba (Opava), Olega Fedoszova (Budapešť), Ireny Lehocké (Nitra) a Ivy Mrkvičkové (České Budějovice). Syntaxe a srovnávací jazykovědy se týkaly příspěvky Milosava Čarke (Bělehrad), Uljany Cholodové (Olomouc), Mariana Wągiela (Olomouc), Jozefa Pallaye (Lublaň), Lilii Nazarenkové (Ústí nad Labem), Blaženy Rudinové (Ostrava); přesahy didakticko-programové vykazovaly referáty Pavla Krejčího (Brno), Sorina Paligy (Bukurešť) a Květuše Lepilové (Brno). Bohatá diskuse a názorová šíře ukazovaly na rozvoj slovanské jazykovědy i agilní účastí badatelů mladší generace.

Sekce **historicko-kulturologicko-literárněvědná** byla kvantitativně bohatší, neboť zahrnovala více oborů, a stejně obsažná a metodologicky průbojná. Široké tematické rozpětí doprovázely hlubinné metodologické průniky. Radomír Vlček (Brno) hovořil o české historické slavistice, Ladislav Hladký (Brno) o staletém vývoji časopisu Slovanský přehled – oba referující zastupovali brněnskou pobočku Historického ústavu AV ČR – Josef Šaur (Brno) analyzoval specifika ruského liberalismu, Jaromír Linda (Bělehrad) zajímavě pojednal o „code switching“ v balkánské korespondenci Bohumila Boučka a Antonína Schulze, Alma Čišić (Tuzla) mluvila o antitezích v politických vystoupeních, Václav Štěpánek (Brno) o nových výzvěch slavistické balkanistiky Lenka Vlčková Kryčerová o české historické rusistice v letech 1948–1968, Viera Žemberová (Prešov) připravila pojednání o kontextech literární vědy, Alexej Mikulášek (Praha) přednášel o sentimentální mravoučné beletrii, Hana Voisine-Jechová (Paříž) o výslechu a soudním přelíčení v próze posledních desetiletí, František Všetíčka (Olomouc) o ruském emigrantovi v Československu Josifu Kallinikovovi a jeho díle odborném a prozaickém, Róbert Gáfrík (zastupoval

Ústav svetovej literatúry SAV v Bratislavě) pojednal o tzv. nezápadní literární vědě a komparatistice, Michaela Pešková (Plzeň) hledala nový obraz Ruska v současné české beletrii, Adam Kola (Toruň) pojednával o institucionálním stavu polské komparatistiky, Oleg Marčenko (Moskva) analyzoval vztah filologie a filozofie v díle M. L. Gasparova, Anna Zelenková se zabývala nově objeveným rukopisem divadelní hry Fridland od Franka Wollmana, Giuseppe Maiello (Zlín) analyzoval tzv. rodnověří jako východisko k revitalizaci etnického náboženství Slovanů.

V dalších panelech Miloš Zelenka a Petr Kučera pojednali o osobnosti Slavomíra Wollmana: Zelenka v globálním portrétu, Kučera ve světle interkulturní literární vědy. Ján Gbúr (Košice) promluvil o vztahu Hviezdoslava a Čech, Anton Pokrivčák (Nitra) na příkladu amerického spisovatele slovenského původu Thomase Bella o hledání slovensko-americké literární identity a Jana Kostincová (Hradec Králové) v tematicky výjimečném příspěvku o hypertextové hře na Rulinetu a jejím významu pro literaturu a literární vědu. Mária Bátorová (Bratislava) poukázala ve svém vystoupení na vztah slavistiky a tzv. západní literární vědy, Ivo Pospíšil na příkladu nových knih o Leninovi a Nejedlém na nutnost nového vidění osobností minulosti, Zdeněk Pechal (Olomouc) pojednal a aktuálních problémech současné ruské literární vědy. Zajímavě vyzněl příspěvek Margarity Mlchochové (Olomouc) o recepci Majakovského v českém prostředí, stejně jako inovativně pojatý referát Evy Niklesové a Daniela Bíny (České Budějovice) o žánrovém systému jako klíči k obecné literární komparatistice a metodologicky laděný příspěvek Libora Pavery (Bielsko-Biala). Vztahové oblasti slavistické a wollmanovské tradice se týkalo vystoupení Christiny Balabanové (Sofia) o bulharské recepci Franka Wollmana. Dajana Vasiljevićová (Praha) mluvila o postavě ženy v chorvatské próze 19. století, Martina Cichá (Zlín) o citlivém vztahu Čechů a Poláků v těšinském Slezsku z pozice antropologie, Zdenka Vychodilová (Olomouc) si všimla překladu jako nástroje mezislovanského dialogu, Zlatica Dorková a Giuseppe Maiello (Zlín) zkoumali pozůstalost Klementa Králíka, Alenka Jensterle-Doležalová (Praha) srovnala slavistické odkazy Matiji Murka a France Miklošiče a Stanislav Oplatek pojednal o rozšíření jurodivosti na Rusi.

Bylo posléze všeobecně konstatováno, že tento kongres českých slavistů byl obsahově a organizačně zatím nejkvalitnější, což ovšem nijak nesnižuje úroveň těchto jednání předcházejících, která zase možná měla větší společenský lesk. Ukazuje se, že slavistiku třeba dělat otevřeně, svobodně, tolerantně, ale i polemicky jako vědu, nikoli jako výraz uzavřených diskurzních entit. Na kongresu zazněla také tematika spojená s novými médii a jejich významem pro tradiční disciplíny. Obávám se však, že naše doba není příznivě nakloněna této otevřenosti zbavené doktrinářství a neúcty k tradicím. Odkaz české školy literární komparatistiky a slavistiky, jenž byl osobnostmi obou Wollmanů připomenut, plní tak roli mementa, že snad ještě není pozdě: to ostatně dokládala účast slavistů mladší generace. Důležité také bylo, že se kongres nevyhýbal ani kontroverzním otázkám, sporným místům a hrozbám současnosti, zejména konfliktům etnickým a jazykovým, jež zatím leckde spíše dřímou pod povrchem. Neboť úloha skutečné vědy je nikoli retušování skutečnosti, ale nazývání věcí pravými jmény jako jediná cesta k humanizaci a hledání možných východisek ze slepých uliček vývoje.

Ivo Pospíšil